

Obiicies 1° Praesens esse pluribus perfectio est tantum in iis quae vel agere non possunt in distans, vel cognoscere non possunt nisi praesentia; atqui Deus agere potest in distans et cognoscere quoque absentia, a rebus enim eius cognitio non determinatur, ergo hic modus existendi non est perfectio in Deo.

Resp. *Neg. maior.* nam perfectio etiam est quia excludit potentialitatem seu possibilitatem mutationis prae modo intrinseco essentiae, et solutionem dicit a quovis limite in spatio.

2° Concipi nequit aliquem esse *heic* cum nulla res *heic* sit; denominatio enim *heic*, *illic* etc. a rebus quae sunt desumitur, in nihilo autem non est *heic* aut *illic*, ergo extra mundum Deus non est.

Resp. *Dist. maior.* Concipi nequit aliquem esse in loco circumscriptive nulla existente re, *conc.* aliquem esse *heic* cum nulla res *heic* sit actu, *neg.* cum nulla res *heic* sit possibilis, *trans. Dist.* rationem. Denominatio *heic* et *illic* desumitur a rebus quae sunt, hoc est mens hos conceptus sibi efformat per experientiam spatii realis, *conc.* mens non potest eos conceptus transferre ad spatium etiam absolutum postquam illud apprehendit, *neg.*

Item in nihilo non est *heic* possibile, *neg.* reale, *subd.* ita tamen ut ad hoc ut sit reale praeter illud quod dicitur esse *heic* requiratur aliud ens reale cui insit vel quod contingat, *neg.* satis sit ipsum solum, *conc.*

Quaeres cur non adhibuerimus argumentum commune satis petitum ex divina actione.

Respondemus 1° quia argumentum hoc probaret solam ubiuitatem: 2° quia reapse neque eam illud probare arbitramur. Cf. quae disputavimus in Ontologia Th. XXI. p. VI.

Solet dici Deum esse in omnibus rebus, triplici modo, *per essentiam* nempe, *per praesentiam*, *per potentiam*. Primus modus est ille de quo hactenus locuti sumus, et qui proprius est, esse enim alicubi est affectio propria essentiae, seu realitatis. Hunc modum appellavimus quoque praesentiam vel praesentialitatem, qui est per se modus loquendi pro-

prius: esse enim praesens aliter est affectio essentiae alicuius simul existentis cum illo sive tantum sit iuxta illud, sive multo magis si in illo sit ipsum pervadens, ut anima est praesens corpori. Nihilominus cum dicitur Deus esse in omnibus *per praesentiam*, et hic modus distinguitur a primo, solet intelligi praesentialitas cognitionis quatenus omnia praesentia sunt divino intellectui, h. e. cognita: de hac autem re agendum cum de scientia divina disputabimus. Tertio dicitur Deus esse in rebus *per potentiam* quia omnes effectus immediate operatur; id vero spectat ad quaestionem de potentia et de concursu Dei. Liquet immensitatem et ubiuitatem primo modo tantum contineri. Cf. S. Thomam I p. q. VIII.

Divinam immensitatem ethnici philosophi haud agnoverunt; perperam enim provocatur ad eos qui sensu pantheistico locuti sunt: qui vero Dualismum amplexi sunt ab ea asserenda alieni fuerunt. Doctrina autem revelata nos docet Deum essentia sua esse in omnibus rebus, nec illis tamen claudi aut circumscribi. Cf. Dionysium Petavium Theolog. dogm. de Deo L. III. c. 8 seqq.

THESIS XVII^a

Notio aeternitatis huc redit ut sit duratio carens principio et fine totaque simul ex intrinseca necessitate naturae, ideoque huiusmodi ut non nisi analogice conveniat cum duratione quacumque entis finiti, eminenter aequivalens durationi imaginariae infinitae, illamque infinite excedens. Porro manifestum est Deum utpote ens necessarium et immutabile aeternum esse, illumque solum.

DECLARATIO. Duratio est existentia entis continuata. Duratio creata has habet imperfectiones ut 1° initium habeat, 2° habeat vel possit habere finem, 3° sit successiva, atque hoc dupliciter tum quoad operationes aliasque modificationes quae sibi succedunt, tum quoad ipsam continuationem existentiae. Haec declaravimus et demonstravimus in Cosmologia Th. XII. seq. Quid ergo sit aeternitas intelligi potest ex remotione imperfectionum ac positione oppositarum per-

fectionum. Est scilicet duratio sine initio et sine fine, et est duratio tota simul. Quid vero sit *duratio tota simul* intelligi potest ex opposito quod excludit, nempe ex exclusione successionis, eiusque fundamenti. Est scilicet duratio entis quod 1° nulli subest mutationi et successioni in actibus suis, cuius 2° existens non conservatur, quae idcirco 3° non respondet successivis partibus temporis, atque adeo in qua diversa successiva instantia distingui virtualiter non possunt; quae proinde 4° hoc ipso quod modo existit, semper existit. Haec vero duratio debet esse talis ex intrinseca necessitate naturae, si enim ens haberet ab alio hanc durationem esset hoc ipso ens conservatum, ideoque non posset eius duratio esse tota simul, nec initio carere. Porro totalitas durationis est forma aeternitatis; ab ipsa enim et illud pendet quod initio et fine careat.

Haec duratio est perfectio infinita quia acta tota existit carens limite; cum autem sit perfectio infinita non convenit nisi analogice cum duratione creata.

Huc redit definitio Boethii: Interminabilis (sine initio et fine) vitae (esse enim Deo est vivere) tota simul et perfecta possessio. Cf. S. Thomam I p. q. IX. a. 1.

Ex dictis liquet sufficere ad notionem aeternitatis verba haec: *duratio tota simul*; imo et haec si falsis opinionibus non detur locus: *duratio sine initio et fine*: atque haec quoque: *duratio sine initio*, in his enim omnia quae ad aeternitatem spectant veluti in principio continentur. Quod enim initio caret, necessarium est, non conservatur, nullique proinde successioni obnoxium est. At propter oppositas philosophorum opiniones, et ut distinctius exprimatur forma aeternitatis, quemadmodum in definitione postulatur, additur *tota simul* in quo formaliter sita est aeternitas.

Duratio aeterna imaginaria est series temporis per imaginationem producta a parte ante et a parte post sine fine; quae series est solum indefinita quia additione augetur semper nec unquam sistitur. Haec autem non est figmentum mentis quia fundamentum habet in re mens ita concipiendi: possibile est enim augmentum temporis a parte ante et a

parte post sine fine. Unde definiri quoque potest: possibilitas seriei successivae indefinitae tum a parte ante, tum a parte post. Porro aeternitas cum careat initio et fine aequivalet huic durationi, sed eminenter quemadmodum omnis perfectio divina perfectioni creatae; nam infinite illam excedit; etenim sicut illa est successiva, aeternitas est tota simul et immutabilis; sicut illa est indefinita, aeternitas est duratio infinita.

DEMONSTRATIO. Ens necessarium numquam potest non esse; non ergo incipere potest, quod enim incipit aliquando non fuit. Neque potest desinere esse, quod enim desinit deinceps non est; ergo eius existens caret initio et fine. Tum duratio entis immutabilis nequit esse successiva; successio enim quamdam mutationem dicit; atqui Deus est immutabilis; ergo. Praeterea fundamentum adaequatum durationis successivae est contingentia entis, quod deficere potest, et indiget continua conservatione; itaque cum desit eius fundamentum et adsit oppositum in ente necessario, duratio entis necessarii non potest esse successiva.

Quod tandem Deus solus sit aeternus liquet, quia duratio tota simul carens initio et fine propria est entis necessarii, cuiusvis enim contingentis duratio nequit 1° esse tota simul quod requiritur ad veram rationem aeternitatis; nequit 2° esse sine initio quod demonstratum est suo loco (Cosm. Th. XXXI). Deus autem unus est ens necessarium. Ergo solus Deus est aeternus.

Coroll. I.^m Aeternitati nihil est praeteritum vel futurum; ipsa enim immobilis complectitur omnia tempora eadem manens; quod ita explicari potest: ipsa ut diximus aequivalet tempori indefinito; iamvero si tempus indefinitum existeret, sane omnia ei coexisterent licet aliis atque aliis partibus eiusdem, quia successivum esset, sed si successio tollatur, et unum simplex fiat, tunc omnes res essent eodem modo ei praesentes; atqui talis est aeternitas Dei.

2.^m Duratio finita coexistit toti aeternitati sed non totaliter, sicut res quaevis praesens est toti immensitati sed non totaliter.